

Vuoden 2020 talousarvion toteutuminen

KH 15.03.2021 § 117
991/02.02.00/2021

Peruskaupungin vuoden 2020 talousarvio oli talousarviomuutosten jälkeen 3,3 milj. euroa alijäämäinen. Liikelaitos ja rahastot huomioiden talousarvio oli 0,5 milj. euroa ylijäämäinen.

Alkuperäisen talousarvion mukainen peruskaupungin alijäämä oli 7,2 milj. euroa. Ulkoinen tulos (sis. liikelaitos ja rahastot) oli 2,3 milj. euroa alijäämäinen.

Koronapandemia ja sen torjumiseksi tehdyt toimenpiteet heikensivät voimakkaasti kuntatalouden ennusteita keväällä. Valtion mittavien toimenpiteiden johdosta sekä koronapandemian vuoden 2020 osalta pelättyä pienemmäksi jääneiden taloudellisten vaikutusten johdosta kuntatalouden tila kuitenkin lopulta vahvistui. Ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu tulos vuodelta 2020 oli 1,7 mrd. euroa ylijäämäinen. Ilman valtion kuntatalouden tukitoimia kuntatalouden heikkeneminen olisi kuitenkin jatkunut.

Kaupungin vuoden 2020 tilinpäätöstiedot ovat valmistuneet. Koko kuntatalouden tavoin myös kaupungin vuoden 2020 talous muodostui ylijäämäiseksi. Vuoden 2020 tilikauden ylijäämä on tuloksenkäsittelyerien jälkeen 4,5 milj. euroa. Tilikauden tulosta paransi erityisesti loppuvuoden ennakoitua parempi verokehitys sekä rahastojen hyvä kehitys loppuvuonna. Myös käyttötalouden toteutuma muodostui kokonaisuutena ennakoitua paremmaksi. Tilinpäätösesitys sisältää varauksia tulevien vuosien investointeihin ja vahvistaa taseen ylijäämää kahden alijäämäisen vuoden jälkeen.

Ulkoiden toimintakatteiden muutos edellisvuoteen oli 2,3 %. Vuosikateprosentti oli 131 %.

Valtion tukitoimien myötä myös kaupungin lainakanta jäi vuonna 2020 arvioitua pienemmäksi. Asukaskohtainen lainakanta oli vuoden 2020 lopussa 3099 euroa, kun se vuotta aiemmin oli 3 279 euroa.

Valtion kuntatalouden tukipaketti toi kaupungin talouteen hetkellisen helpotuksen ja vahvisti kaupungin taloudellista puskuria. Valtion tukitoimien määrä on kuluvana vuonna olennaisesti vuotta 2020 pienempi ja tukitoimet ovat päättymässä vuoden 2021 jälkeen. Kaupungin talouden haasteena on sopeutuminen kohti koronakriisin jälkeistä aikaa ja normaalia rahoitusuraa.

PERUSKAUPUNKI

Käyttötalous

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden on sitovaa käyttötalousosan tulosalueen toimintakate lukuun ottamatta seuraavia kokonaisuuksia, joissa sitovuustaso on lueteltujen tulosalueiden toimintakatteiden summa:

- tulosalueet 210, 240, 245, 270, 280 (kaupunkirakennelautakunta)
- tulosalueet 400, 405, 410, 440 (kasvatus- ja koulutuslautakunta)
- tulosalueet 660, 690 (kulttuuri- ja liikuntalautakunta)
- tulosalueet 850, 860, 870, 880 (rakennus- ja ympäristölautakunta)

Lisäksi kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on Joensuun Tilakeskus – taseyksikön tilikauden tulos.

Vuoden 2020 talousarvion käyttötalouden toimintakate oli 413,3 milj. euroa. Toteutumaksi muodostui 405,3 milj. euroa. Käyttötalouden talousarvio alittui 7,9 milj. euroa toteutumaprosentin ollessa 98,1 %. Käyttötalous toteutui käytännössä kaikilla toimialoilla talousarviossa arvioitua paremmin. Tulosaluetasolla tarkasteltuna talousarvio ylittyi kuitenkin kolmen tulosalueen osalta.

Koronapandemia ja siihen liittyvät rajoitustoimet vaikuttivat erityisesti keväällä 2020 kaupungin toimintamenoja pienentävästi palveluita koskevien muutosten myötä, mikä näkyy paitsi käyttötalouden talousarviota pienempänä toteutumana, myös toimintakatteen suhteellisen maltillisena muutoksena edellisvuoteen nähden erityisesti kaupungin oman toiminnan osalta. Peruskaupungin toimintakatteen muutos edellisvuoteen nähden oli 2,5 % (+ 9,8 milj. euroa). Kasvua edellisvuoteen nähden selittää erityisesti Siun soten maksuosuuksien kasvu ja työllistämispalveluiden menojen kasvu. Siun sotelle maksettavat maksuosuudet kasvoivat 3,5 %, 8,3 milj. euroa. Lisäksi vuoden 2020 toteutumaan vaikutti Siun soten alijäämän kattamiseksi tehty pakollinen varaus. Pakollinen varaus huomioiden Siun soten maksuosuuksien kasvu oli 4,7 %. Peruskaupungin oman toiminnan (käyttötalous – Siun soten maksuosuuksien tulosalue) nettomenojen muutos oli -1,2 %. Työllistämispalveluiden menot kasvoivat 4,1 %, lähes 0,6 milj. euroa.

Kaupunginhallituksen toimialueen tulosalueiden talousarviot toteutuivat työllistämisen tulosaluetta lukuun ottamatta talousarviossa arvioitua paremmin. Yleishallinnon tulosalue alitti talousarvion 1,1 milj. eurolla. Talousarviota paremman toteutuman taustalla on koronan vaikutukset, sillä mm. tapahtumien ja vieraanvaraisuuksien toimintamenot alittivat talousarvion, toisaalta säästöjä talousarvioon nähden kertyi myös lähes kaikilta muiltakin vastuualueilta. Konsernipalvelujen tulosalueen talous toteutui 0,7 milj. euroa talousarviota paremmin. Toteutumaa selittää mm. henkilöstön koulutusmenojen toteutuminen koronan seurauksena arvioitua pienempänä sekä hissiavustusten ja maahanmuuttajapalvelujen arvioitua pienempi toteutuma. Myös elinvoimapalvelujen ja Pohjois-Karjalan hankintatoimen tulosalueen toteutumat olivat talousarviossa arvioitua pienemmät.

Työllistämisen tulosalue talousarvion toteutuma oli sen sijaan noin 0,66 milj. euroa talousarviossa arvioitua heikompi ja kaupunginvaltuuston asettama talousarvion sitovuustaso ylittyi tältä osin. Ylityksen syynä on arvioitua suurempi työmarkkinatuen kuntaosuus. Kuntaosuuden kasvu johtuu koronapandemian aiheuttamista muutoksista työllisyyden hoidon toimintaympäristössä. Koronan keskeisimpiä vaikutuksia kuntaosuuteen ovat kevään 2020 kuntouttavan työtoiminnan palvelukatkos, aktivointipalvelujen kysynnän ja tarjonnan väheneminen sekä uusien työmarkkinatukea saavien määrän lisääntyminen työttömyyden kasvun takia.

Hyvinvoinnin toimialan talousarvion toteutuma oli arvioitua parempi. Kasvatus- ja koulutuslautakunnan talous toteutui kokonaisuutena 0,9 milj. euroa talousarviossa arvioitua pienempänä. Talousarvio alittui hyvinvoinnin talous- ja hallintopalveluiden, koulutuspalveluiden sekä varhaiskasvatuspalveluiden osalta. Hyvinvoinnin edistämisen palveluiden tulosalueen talousarvio sen sijaan ylittyi, mikä selittyy suurelta osin vuoden aikana toimialalla tehdyillä muutoksilla. Talousarviomuutoksen yhteydessä tulosalueiden välillä tehty määrärahasiirrot eivät kokonaisuutena kattaneet hyvinvoinnin edistämisen tulosalueelle siirrettyä toimintaa. Kokonaisuutena lautakunnan muutettua talousarviossa arvioitua pienempää toteutumaa selittää koronapandemiaan liittyvät rajoitustoimet ja niiden vaikutukset erityisesti tukipalveluiden kustannuksiin.

Kulttuuri- ja liikuntalautakunnan toteutuma ylitti lievästi talousarvion. Kulttuuripalveluiden tulosalueen toteutuma jäi talousarviossa arvioitua pienemmäksi, mutta liikuntapalveluiden tulosalueen talousarvio ylittyi. Talousarviomuutoksen pohjana oli oletus, että syksyllä toiminta normalisoituu. Liikuntapalveluiden tulokertymä kuitenkin pysyi normaalia alemmalla tasolla, mikä selittää suurelta osin talousarvion ylittymistä.

Kaupunkiympäristön toimialalla kaupunkirakennelautakunnan talousarvo alittui 2,1 milj. eurolla ja rakennus- ja ympäristölautakunnan 0,2 milj. eurolla. Tilakeskus - taseyksikön tilikauden tulos oli käytännössä asetetun tavoitteen mukainen.

Kaupunkirakennelautakunnan toimintakate toteutui kokonaisuutena noin lähes 2,1 milj. euroa talousarviota parempana ja kaikkien tulosalueiden toimintakatteet toteutuivat talousarviota parempana. Tulosalueista erityisesti maankäytön tulosalueen talous toteutui arvioitua paremmin mm. talousarviossa arvioitua korkeampien maankäyttökorvausten ja tontin vuokratulojen ansiosta. Myös yhdyskuntatekniikan ja kaupunkirakennelautakunnan yhteisten palveluiden tulosalueiden toteutumat jäivät selvästi talousarviossa arvioitua pienemmiksi. Rakennus- ja ympäristölautakunnan osalta kaikki tulosalueet alittivat talousarvion. Merkittävimmin talousarvion toteutumiseen vaikutti rakennusvalvonnan tulosalueen toteutuma, joka oli 0,14 milj. euroa budjetoitua parempi.

Kaupunginvaltuuston sekä tarkastuslautakunnan toteutumat jäivät hieman talousarviossa arvioitua pienemmiksi.

Investoinnit

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on investointiosan tulosalueen menot.

Muutetun talousarvion investointiosan menot olivat 38,5 milj. euroa. Toteutuma oli 35,4 milj. euroa. Investointien nettomenot olivat talousarvion mukaan 34,0 milj. euroa ja toteutuma 30,8 milj. euroa.

Investointiosa toteutui kaupunginvaltuuston sitovuustasolla pääsääntöisesti talousarvion mukaisesti tai sitä paremmin. Kaupunginvaltuuston sitovuustasolla kuitenkin kulttuuripalveluiden tulosalueen talousarvio ylittyi lievästi (n. 7 te).

Tuloslaskelma

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on tuloslaskelman korkomenojen ja muiden rahoitusmenojen yhteissumma.

Peruskaupungin tilikauden tulos on 6,8 milj. euroa ylijäämäinen. Tuloksenkäsittelyerien jälkeen tilikauden ylijäämä on 1,7 milj. euroa.

Toimintatuloja kertyi ennen sisäisten erien eliminointia 99,4 milj. euroa ja toimintamenoja 508,6 milj. euroa. Toimintatulojen toteutuma oli 104,1 % ja toimintamenojen 99,4 %. Toimintakate oli 405,3 milj. euroa toteutumaprosentin ollessa 98,1 %.

Verotuloja koskevat ennusteet paranivat loppuvuodesta. Koko maan tasolla kuntien verokertymä kasvoi 4,0 %. Joensuun verotulojen kasvu jäi selvästi koko maata pienemmäksi ollen 2,0 %. Verotuloja kertyi 274,0 milj. euroa. Verotulokertymä ylitti muutetun talousarvion 5,7 milj. eurolla loppuvuoden kunnallisverotilitysten johdosta, mutta jäi 3,7 milj. euroa alkuperäisestä talousarviosta.

Kunnallisverotilitykset kasvoivat koko maan tasolla 5,1 %, Joensuun verotulot kasvoivat 2,7 % ollen 232,0 milj. euroa. Kasvun taustalla oli erityisesti verotilityksiin liittyvät jaksotustekijät ja kuntien jako-osuuksien positiiviset oikaisut vuoden 2020 aikana. Vuoden 2019 verotulokertymä jäi ennakoitua pienemmäksi ns. verokorttiuudistuksen sekä tulorekisterin käyttöönottoon liittyvien ongelmien johdosta. Tämä vaikutti vuoden 2020 verokertymää nostavasti. Toisaalta vuoden 2019 toteutuneen verotuksen perusteella tehtävä kuntien jako-osuuden tarkistus nosti kuntien tilityksiä vuoden 2020 aikana. Jako-osuuden muutokset tehtiin loppuvuodesta, viimeisin joulukuussa. Kevään ja kesän ennusteeseen nähden kertymäärviota nosti myös se, että yritysten koronapandemian johdosta hakemat veronmaksunlykkäykset jäivät huomattavasti pienemmäksi kuin vielä alkukesästä koko maan tasolla arvioitiin. Lisäksi Suomen talous selvisi vuonna 2020 koronapandemiasta ennakoitua pienemmin vaurioin, mikä vaikutti positiivisesti verokertymäennusteiden kehitykseen.

Koko maan tasolla yhteisöverokertymä aleni 20 %, mutta kuntien yhteisöverokertymä kasvoi kuntaryhmän jako-osuuden määräaikaisen korotuksen johdosta 3,0 %. Kaupungin yhteisöverokertymä oli 22,1 milj. euroa, kasvua 4,6 %. Koko maata hieman suurempi kasvu selittyy kaupungin jako-osuuden kasvulla vuoteen 2019 nähden.

Kiinteistöverokertymä aleni koko maan tasolla 6,6 % vuoteen 2019 nähden. Kertymän alenemisen taustalla oli siirtyminen kiinteistöveron joustavaan valmistumiseen, joka siirsi osan vuoden 2020 kiinteistöverotilityksistä vuoden 2021 puolelle. Joensuun kiinteistöverokertymä oli vuonna 2020 19,9 milj. euroa, 7,6 % edellisvuotta pienempi.

Valtionosuuksia kertyi vajaat 171,4 milj. euroa, kun talousarviossa määräksi arvioitiin 171,3 milj. euroa. Valtionosuudet kasvoivat edellisvuoteen nähden 26,1 milj. eurolla valtion myöntämien koronatukien myötä.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat vajaat 0,6 milj. euroa budjetoitua paremmin. Kaupungin lainatarve jäi vuoden 2020 aikana ennakoitua pienemmäksi, mikä vaikutti vuoden 2020 korkomenojen alentavasti. Toisaalta lyhytaikaisen rahoituksen korko säilyi vuoden aikana negatiivisena.

Peruskaupungin vuosikate oli 40,8 milj. euroa, kun talousarvion mukainen vuosikate oli 26,5 milj. euroa.

Suunnitelman mukaisia poistoja kertyi 28,9 milj. euroa ja arvonalentumisia tehtiin 5,1 milj. eurolla. Arvonalentumiset kohdistuivat pääosin käytöstä poistettuihin rakennuksiin. Talousarvion mukaiset suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset olivat yhteensä 32,4 milj. euroa.

Rahoituslaskelma

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa on rahoituslaskelman antolainojen lisäys sekä pitkäaikaisten lainojen lisäyksen ja vähennyksen erotus (nettolainanoton tarve).

Rahoituslaskelman antolainojen lisäys oli 0,2 milj. euroa ja sisältää Joensuun Kodeille myönnetty kolmassijalainat sekä siirto- ja palautuskelpoiset liittymismaksut. Talousarviossa antolainojen lisäykseksi oli arvioitu 0,5 milj. euroa. Antolainasaamiset vähenivät 1,7 milj. euroa.

Vuoden 2020 aikana nostettiin uutta pitkäaikaista lainaa 20,0 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 33,3 milj. eurolla. Lyhytaikaisten lainojen määrä väheni 0,1 milj. euroa.

Kaupungin lainakanta oli vuoden 2020 239 milj. euroa, 3 099 euroa/asukas. Lainakanta pieneni vuoteen 2019 nähden, jolloin lainaa oli 252 milj. euroa, 3 279 euroa/asukas.

JOENSUUN VESI -LIIKELAITOS JA RAHASTOT

Talousarvion sitovuusmääräysten mukaan kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa taloudellisten tavoitteiden osalta on Joensuun Vesi -liikelaitoksen tuloslaskelman tilikauden tulos sekä liikelaitosten maksama korvaus peruspääomasta.

Joensuun Veden tilikauden tulos ennen satunnaisia eriä ja varauksia oli 3,0 milj. euroa ja tilikauden ylijäämä tilinpäätössiirtojen jälkeen 0,3 milj. euroa. Talousarvion mukainen tavoite ennen satunnaisia eriä ja varauksia oli 2,57 milj. euroa, joten liikelaitos saavutti asetetun taloudellisen tavoitteen. Liikelaitoksen maksama korvaus peruspääomasta oli talousarvion mukainen 0,818 milj. euroa.

Sijoitusmarkkinoiden vuodesta 2020 muodostui kevään jyrkästä pudotuksesta huolimatta hyvä. Tulevaisuus- ja elinkeinorahaston markkina-arvot olivat maaliskuun lopussa noin 10 % vuodenvaihdetta 2019-2020 matalammalla tasolla. Markkina-arvot nousivat kuitenkin vuoden aikana nopeasti ja kehitys oli erityisesti loppuvuodesta rokoteutisten myötä myönteistä. Tulevaisuus- ja elinkeinorahaston yhteenlaskettu tulos oli 2,5 milj. euroa, kun muutetun talousarvion mukainen tavoite oli 1,2 milj. euroa. Elinkeinorahaston tulos oli 0,69 milj. euroa ja tulevaisuusrahaston 1,82 milj. euroa. Tulevaisuusrahaston säännön mukaista rahastosiirtoa ei tehdä, koska rakennuskustannusindeksin muutos oli negatiivinen. Rahastojen markkina-arvojen kehitystavoitteeksi asetettiin alkuperäisessä talousarviossa 2,5 %, joka toteutui. Vuoden 2020 lopussa rahastojen yhteenlaskettu markkina-arvo oli 107,5 milj. euroa, mikä oli 3,9 milj. euroa (3,8 %) suurempi kuin vuoden 2019 lopussa.

YHTEENVETO

Kunnan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien ohjeiden mukaisesti kaupunginvaltuuston tulee ottaa kantaa mahdollisiin talousarvion sitovuustasojen poikkeamiin ennen tilinpäätöksen hyväksymistä.

Peruskaupungin käyttötalouden, investointimenojen ja tuloslaskelman toteutuminen sekä ulkoinen tulos ja ulkoisen tuloksen yhteenveto ovat pykälän liitteenä.

Pykälän liitteenä on esitetty myös yhteenveto kaupunginvaltuuston asettamien sitovuustasojen toteutumisesta.

Valmistelija: talousjohtaja

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus ehdottaa, että kaupunginvaltuusto päättää

merkitä vuoden 2020 tilikauden toteutumisen tiedoksi ja hyväksyä liitteissä esitetyt sitovien tavoitteiden poikkeamat.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Simo Rauma liittyi kokoukseen ennen asian käsittelyn aloittamista.

Talousjohtaja Satu Huikuri oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.